

בְּרֵאשִׁית חֲמִשֵּׁי מוֹרֶת
עֵזוֹ וְהַדָּר

בְּרֵאשִׁית

תרגום מדוקדק ע"פ דפוס סלאוויטא זיטאמיר

רש"י מנוקד

בעל הטורים השלם

תרי"ג מצוות - פועל צדק להש"ך

ביאורי ההפטרות

מדורים וטבלאות - מחודדין בפ"ך

תמונות מאירות עינים

כל הזכויות שמורות
לממלכת התורה "עוז והדר"

Rabbi Y. Leifer
8 Truman Ave.
New Square, N.Y. 10977

היות ומושקע במהדורה חדשה מפוארת זו הון רב וגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית מספר זה, וכן אין לתרגם או לאבסן במחשב או לקלוט בכל דרך שהיא כל חלק שהוא מהדפסה, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס ובכל ההוספות, ואין הספר נמכר אלא על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדיון, ושארית ישראל לא יעשו עולה.

הפצה והזמנות:

'היכלי תורה'

בארץ ישראל:

03-5435884 , פקס. 02- 9924603

בארה"ב:

Tel. (718) 437-0054

Fax (718) 437-3514

באירופה:

Tel. 44-20-8806-0176

נדפס על נייר חו"ל
שאין בו חשש חילול שבת

כריכה ושערים: וקסברגר

הארות והערות יתקבלו בכרכה

ת.ד. 9359 בית שמש

פקס: 03-5423180

ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי-אֹר וַיְהִי-
אֹר: ד וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר
כִּי-טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: ה וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים אֶת הָאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ
קָרָא לַיְלָה וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-
בֹקֶר יוֹם אֶחָד: ו וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם
וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

ג וַיֹּאמֶר יי יהי נהורא, ונהו
נהורא: ד וחזא יי ית נהורא
ארי טב, ואפריש יי בין
נהורא ובין חשוכא: ה וקרא
יי לנהורא יממא, ולחשוכא
קרא ליליא, ונהו רמש
ונהו צפר, יום חד: ו
ו וַיֹּאמֶר יי, יהי רקיע
במציעות מיא, ויהי מפריש
בין מיא למיא:

בעל הטורים השלם

(ד) את האור. בגימטריא בתורה ועולה מנין
תרי"ג. את האור פי טוב, ס"ח בריח, כדכתיב
(שמות ל"ח) כי על פי הדברים האלה קרתי אתך
ברית. ועל פי היינו התורה שבעל פה (ישן ס):
וירא אלהים את האור כי טוב. וסמך
ליה ויבדל, רמז למה שאמרו ז"ל (בבבא ס"א) אין
מברכין על הגו עד שיאותרו לאורו. וכמנין
ויבדל מבדילין בשנה במוצאי שבתות. ויבדל.
ג' במסורת. רמז למה שאמרו ז"ל (פסחים ק"ג)
הפוחת לא יפחות משלש הבדלות: (ה) (א) אור יום. בגימטריא זה יעקב אבינו (צ"ד ג): קרא לילה. בגימטריא עשו (ס): חמש פעמים
אור כתוב בפרשה, כנגד חמשה חומשי תורה שנקראו אור (ס ג). וכנגדן חמשה סימנים באור לענין קרית שמש, כדאיתא בפרקא קמא
דברכות (ס) משיכיר בין חכלת ללבן, בין זאב לכלב, בין חכלת לכתית, בין חמור לערוד, ושיכיר חבירו ברוחן ארבע אמות. וז' חשך
בפרשה, ונגדן ג' סימנין במס' שבת (ל"ג) הכסיפו פניה, הערב שמש, צאת הכוכבים והן ג' כוכבים, לילה (סס ס): ולחשך קרא לילה.
ולא אמר קרא אלהים לילה, כמו שאמר גבי אור, שאין מיוחד שמו על הרעה (צ"ד ג):

רש"י

(ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר אֶת הָאֹר כִּי טוֹב
וַיְבַדֵּל. ארץ צוה אנו צריכין לדצרי אגדה.
רָאֵהוּ שְׁאִינוּ פְדֵאֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ צו רָשָׁעִים
וְהַצְדִּילוּ לְלֹדִיקִים לַעֲתִיד לְצוֹא (חגיגה י"ג. ב"ר
י"ג). וּלְפִי פְשׁוּטוֹ קֶךְ פְּרָשָׁהוּ, רָאֵהוּ פִי
טוֹב וְאִין נָחָה לוֹ וְלַחֹשֶׁךְ שְׁיֵהִי מִשְׁתַּמֵּשִׁים
צַעֲרֻצְוִצְיָא, וְקֻצַּע לְוָה תְּחוּמוֹ צִיּוֹם וְלָוָה
תְּחוּמוֹ צְלִילָה (ראה צ"ד ג): (ה) יוֹם אֶחָד.
לְפִי סֵדֶר לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב יוֹם
רָאֵשׁוֹן פְּמוֹ שְׁפַתּוֹב צְשָׁאֵר הַיָּמִים 'שְׁנִי'
'שְׁלִישִׁי' רְצִיעִי, לְמַנָּה פְּתַצ אֶחָד, לְפִי
שְׁהִיָּה הַקְּדוּשָׁה צְרוּךְ הוּא יַחֲדִי צַעוּלָמוֹ,
שְׁלָא נִצְרָאוּ הַמְּלַאכִים עַד יוֹם שְׁנִי. קֶךְ

מִפְּרָשׁ צְצַרְרָשִׁית רְצָה (ד ג): (ו) יְהִי
רָקִיעַ. יתחזק הרקיע, שְׁאֵרָף עַל פִּי
שְׁנַצְרָאוּ שְׁמַיִם צִיּוֹם רָאֵשׁוֹן, עַדִּין לְחַיִּים
הִיָּו, וְקֶרְשׁוֹ צִשְׁנִי מַגְעַרַת הַקְּדוּשָׁה צְרוּךְ
הוּא צְחֹמְרוֹ יְהִי רָקִיעַ (צ"ד ד ג). וְוָהוּ
שְׁפַתּוֹב (איוב כ"י י"א) 'עַמּוּדֵי שְׁמַיִם יְרוּפְפוּ'
כֹּל יוֹם רָאֵשׁוֹן, וּצִשְׁנִי וַיִּתְמַהוּ מַגְעַרְתּוֹ,
פְּחָדָם שְׁמַשְׁתַּוּמִּים וְעוּמַד מַגְעַרַת הַמַּאֲסִים
עָלָיו (צ"ד י"ג): בְּתוֹךְ הַמַּיִם. צְחֹמְרַע
הַמַּיִם, שְׁיֵשׁ הַפְּרָשׁ צִין מַיִם הָעֲלִיוֹנִים
לְרָקִיעַ פְּמוֹ צִין הַרְקִיעַ לְמַיִם שְׁעַל הַרְרָךְ.
הָא לְמַדְתָּ שְׁהָם תְּלוּיִים צְחֹמְרָאוּ שְׁל מְלָךְ
(צ"ד ד ג):

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ
וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת
לְרִקְיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מֵעַל לְרִקְיעַ וַיְהִי־כֵן: ה וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לְרִקְיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי־
עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: פ
ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם
מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מְקוֹם
אֶחָד וַתֵּרָאֵה הַיַּבְּשָׁה וַיְהִי־
כֵן: י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לַיַּבְּשָׁה
אָרֶץ וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא
יַמִּים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:

ו ועבד יי ית רקיעא, ואפריש בין מיא די מלרע לרקיעא ובין מיא די מעל לרקיעא, ויהוה בן: ה וקרא יי לרקיעא שמיא, ויהוה רמש ויהוה צפר, יום תנין: פ ט ואמר יי יתפנשון מיא מתחות שמיא לאתרא חד, ותתחזי יבשתא, ויהוה בן: י וקרא יי ליבשתא ארעא, ולבית פנישת מיא קרא יממו, וחזא יי ארי טב:

בעל הטורים השלם

(ו) מעל לרקיע. ב' במסורת. המים אשר מעל לרקיע, והי קול מעל לרקיע. במרכבה דיוחזקאל (ה ס). כמו שאין דורשין במעשה בראשית ברבים, כן אין דורשין במעשה מרכבה (פנינה ט): (ט) יקוו המים אל מקום אחד ותראה. ס"ת מדה. זה הוא שנאמר (א"י ט ס) ומים תפן בקנה (עין ז"ר ה 6): היבשה. ב' במסורת. ותראה היבשה, ונפקת היבשה (פנינה ט). מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית (כשישפוך המים ביבשה שיהיו דם. וכן על הים) שתשפוך ממיו למקום אחד שישגנו ותראה היבשה לפני משה רבינו עליו השלום (עין ז"ר ה 6):

רש"י

לגמר מלאכת יום השני, ואחד לגמר מלאכת היום (ב"ר ד 1): (ח) ויקרא אלהים לרקיע שמים. שא מים (ב"ר ד 1). שם מים (סגיגה יב). אש ומים, שערבון זה צזה ועשה מהם שמים (סגיגה שם, ב"ר טז): (ט) וקוו המים. שטוחין היו על פני כל הארץ והקום צאוקינזם, הוא הים הגדול שצבל הימים (ב"ר ה 3): (י) קרא ימים. והלא ים אחד הוא, אלא אינו דומה טעם דג העולה מן הים צעפו לטעם דג העולה מן הים צאספמיא (ב"ר ה 3):

(ו) ויעש אלהים את הרקיע. תקנו על עמלו והיא עשיתו, פמו 'ועשמה את כפרנייה' (דברים כא יב): בעל לרקיע. על הרקיע' לא נאמר אלא מעל לרקיע, לפי שהן תלויין צאוויר (ב"ר ד 1). ומפני מה לא נאמר פי טוז ציום שני, לפי שלא היה נגמר מלאכת המים עד יום שלישי, והרי התחיל צה צשני, ודבר שלא נגמר אינו צמלאו וטויו. וצשלישי שנגמרה מלאכת המים והתחיל מלאכה אחרת וגמרה, כפל צו פי טוז שני פעמים (פסוקים ג יב), אחד

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא
הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע
עֵץ פְּרִי עֲשֵׂה פְרִי לְמִינֹו
אֲשֶׁר זָרְעוּ-בֹו עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-
כֵן: יב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא
עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ
וַעֲשֵׂה-פְרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ-בֹו
לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:

וַיֹּאמֶר יי, תִּדְשָׂא אֶרְעָא
דִּיתָאָה, עֲשָׂבָא דְכַר זֶרְעִיה
מִזְרַע, אִילַן פְּרִין עֵבֵד פְּרִין
לְזִנְיָה, דְכַר זֶרְעִיה בִּיה עַל
אֶרְעָא, וְהוּהּ כֵן: יב וַאֲפִיקַת
אֶרְעָא דִּיתָאָה, עֲשָׂבָא דְכַר
זֶרְעִיה מִזְרַע לְזִנְיָה, וְאִילַן
עֵבֵד פְּרִין דִּי כַר זֶרְעִיה בִּיה
לְזִנְיָה, וְחֻזָּא יי אַרִי טָב:

בעל הטורים השלם

(יא) עץ פרי ב' דסמיכי. הכא עץ פרי,
ואידך עץ פרי וְכָל אֲרָזִים (פסוק קמ"ט). והוה
דפליגי בבראשית רבה (ט"ו ע"ג פ"ג ט"ו) ויזכירנו טלס
פ"א ה"ו) איכא מאן דאמר שהקדוש ברוך הוא
צוה לארץ שאפילו ארזים שהם אילני סרק
יעשו פירות, והיא עברה על הציווי, והיינו
'עץ פרי וכל ארזים'. ואיכא מאן דאמר
שהוסיפה על הציווי, שהקדוש ברוך הוא אמר
לה עץ שיהא רגיל לעשות פרי וכל ארזים ישארו אילני סרק, והיא הוציאה באותה שעה בכל האילנות פרי כדכתיב (פסוק י"ט) עץ עֲשֵׂה פְרִי,
כלומר כל עץ עושה פרי, והיינו 'עץ פרי וכל ארזים': (יב) וַתּוֹצֵא וְהוֹצֵא אֶת עֶפְרָיִם וְהוֹצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
(ירמיה נ"ג ט), וְהוֹצֵא וְהוֹצֵא אֶת אֲשֶׁר הוֹתִירָה מִשְׁבָּעָה (ד"ח ג' י"ג). רמז למה שאמרו (פסוקים קמ"ט). קשין מוונותיו של אדם כקריעת ים סוף, וכל
הכופר ביציאת מצרים ככופר במעשה בראשית: וְהוֹצֵא אֶת אֲשֶׁר הוֹתִירָה מִשְׁבָּעָה. בציווי נאמר 'תדשא' ובעשייה נאמר 'תוצא', לפי שבתחילה יצאו דקין
דקין, ולבסוף הוציאה כאחת במהירות. בציווי לא נאמר 'למינהו' ובעשייה נאמר 'למינהו' לפי שבתחילה היו דקין ולא היו ניכרין מחמת
קטנם ולבסוף היו ניכרין. בציווי נאמר 'עץ פרי עושה פרי' ובעשייה נאמר 'ועץ עושה פרי' הוסיף ו' לומר לך שו' מיני אילנות הוציאה.
בציווי כתיב 'למינו' דמשמע דוקא הדומה לו ממש, ובעשייה כתיב 'למינהו', לומר אפילו דומה לדומה לא הוציאה בערבוביא אלא שורות
לבנות לבד ושורות שחורות לבד: מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ. ר"ת מזל, שאין כל עשב ועשב שאין לו מזל למעלה (ב"ר י"א):

רש"י

פְּרִי. שְׂיָהָא טַעַם הָעֵץ פְּטַעַם הַפְּרִי.
וְהִיא לֹא עֲשָׂתָה כֵּן חֵלְלָא וְהוֹצֵא הָאָרֶץ
עַן 'עֲשֵׂה' פְּרִי (פסוק י"ב) וְהִיא הָעֵץ פְּרִי,
לְפִיכָף פְּשָׁתְקָלְלָא אֲדָם עַל עֲוֹנוֹ וְפִקְדָה
גַם הִיא עַל עֲוֹנָהּ וְנִתְקַלְלָה (ירושלמי כלאים פ"א
ה"ו, ב"ר ט"ו): אֲשֶׁר זָרְעוּ בֹו. הֵן גְּרַעֲיִנִי
כֵּן פְּרִי שְׂמֵהּ הָאִילָן לֹא מִחַ פְּשָׁטְקָטְעִין
חֻזָּן: (יב) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ וְהוֹצֵא אֶת אֲשֶׁר הוֹתִירָה מִשְׁבָּעָה
עַל פִּי שֶׁלֹּא נִחְמַר 'לְמִינֵהוּ' צִדְדֵּשְׁאִין
צְלוּוֹיִיָּהּ, שְׁמַעוּ שְׁפִטְוִי הָאִילָנוֹת עַל כֵּן
וְנִשְׂאוּ קַל וְחֻמַּר צִעְמָן, פְּמַפְרָשׁ צְאֻגָּדָה
צְשָׁחִטַּת חֲלִין (ב):

(יא) תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב. לֹא
דְשָׂא לְשׁוֹן עֵשֶׂב וְלֹא עֵשֶׂב לְשׁוֹן דְשָׂא, וְלֹא
הָיָה לְשׁוֹן הַמִּתְקַרָּה לֹא מִר 'פְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ',
שְׁמִינִי דְשָׂאִין מִחֲלָקִין כֵּן אֲחַד לְעֲמֹו
נִקְרָא 'עֵשֶׂב פְּלוּנִי', וְאִין לְשׁוֹן לְמַדְדָּר
לֹא מִר 'דְשָׂא פְלוּנִי', שֶׁלְשׁוֹן 'דְשָׂא' הוּא
לְצִישַׁת הָאָרֶץ כִּשְׂהִיא מִתְמַלֵּאת צִדְדֵּשְׁאִים:
תִּדְשָׂא הָאָרֶץ. פְּתַמְלָא וְתַתְּפֶסֶה לְצוּשׁ
עֲשָׂדִים, צִלְשׁוֹן לַע"ז נִקְרָא דְשָׂא
אִירְבִּידִי"ץ" פֶּלֶן צֶעֱרָבִיבִיא, וְכֵן שֶׁרֶשׁ
לְעֲמֹו נִקְרָא עֵשֶׂב: מִזְרִיעַ זֶרַע. שְׂיָגְדַל
צו זָרְעוּ לְזֶרַע מִמֶּנּוּ צְמָקוֹס אַחַר: עֵץ

(א) פֶּאֲרִשְׁדַּעֲנֵעַ סָרְטָן גְּרָאז וְוָאס וְוָאקְסוֹן צוּאֲמַעֲן

יג וַיְהִי־עָרֵב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
 שְׁלִישִׁי: פ יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהַבְדִּיל
 בֵּין הַיּוֹם וּבֵין
 הַלַּיְלָה וַהֲיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים
 וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם: טו וַהֲיוּ
 לְמְאֹרֹת בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהָאֵיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן:

יג וְהָיָה רִמְשׁ וְהָיָה צִפְרָה,
 יום תְּלִיתָאִי: פ יד וְאָמַר
 יי, יְהוֹן נְהוֹרִין בְּרִקְיעָא
 דְּשָׁמַיָא, לְאַפְרָשָׁא בֵּין יָמָא
 וּבֵין לַיְלָא, וְיִהוֹן לְאַתִּין
 וּלְיָמִין, וּלְמִימְנֵי בְּהוֹן יוֹמִין
 וּשְׁנַיִן: טו וְיִהוֹן לְנְהוֹרִין
 בְּרִקְיעָא דְּשָׁמַיָא, לְאַנְהָרָא
 עַל אַרְעָא, וְהָיָה כֵּן:

בעל הטורים השלם

(יד) יהו מארת. סמך מאורות לרשאים לפי
 שצריכין להם (כ"ד ע"ד) כדכתיב (דברים לג יד)
 ומנגד תבואת שמש: מארת. חסר, שלא
 נברא להאיר אלא השמש, והיחר לא נברא
 אלא כדי שלא יעברו לחמה אם תהיה יחודה
 (פסוקא רבתי טו). מארת בנימטריא שמשא:
 אלהים יהו מארת ברקיע. ס"ח עתים
 למפרע. רמו שעל ידי המאורות מוזמן העתים:

לאותות. ב' במסורת. לאותות ולמועדים, והקלדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים (שפי"ח טו). והילדים היו תלמידים (יופולנו סטאדיו פ"י ה"ט).
 ותלמידים הלומדים תורה דומים למאורות, כמו שאמרו ז"ל (ב"ב טו). פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה: ו' למועדים. ב' במסורת.
 וקיי לאותות ולמועדים, ואידך יקנה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים (זכריה ח ע"ג). בבראשית רבה (ו' 6) דורש לא נבראת לבנה
 אלא לקדש ראש חודש, וראש חודש נמי איקרי מועד (פסוקים טו). ואסור בהספד (מ"ק כח) ובתענית (פסחים ח):

רע"י

וְהָיָה מְאֹרֶת יָגוֹ. מַיּוֹם רִאשׁוֹן נִבְרָאוּ
 וּבְרִצְיַעֵי לְוָה עֲלֵיהֶם לְהַפְלוֹת בְּרִקְיעַ
 (יג). וְכֵן כָּל תּוֹלְדוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ נִבְרָאוּ
 מַיּוֹם רִאשׁוֹן, וְכָל חֶסֶד וְחֶסֶד נִקְצַע בַּיּוֹם
 שֶׁנִּגְזַר עָלָיו, הוּא שֶׁפְּתוּב (פסוק א) 'אֵת
 הַשָּׁמַיִם' לְרִצּוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהֶם 'וְאֵת הָאָרֶץ'
 לְרִצּוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהֶּ (ב"ר א טז): יְהִי מְאֹרֶת.
 חֶסֶד וַי"ו פְּתוּב, עַל שֶׁהוּא יוֹם מְאֹרָה לְפַל
 חֶסֶד פְּרָה בְּפִינוּקוֹת, הוּא שֶׁשְּׁנַיִנו (מסכת סופרים
 פ"ו ה"ה) בְּרִצְיַעֵי הָיוּ מִתְעַנִּים עַל חֶסֶד פְּרָה
 שֶׁלֹּא תִפְּל בְּפִינוּקוֹת: לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם
 וּבֵין הַלַּיְלָה. מִשְׁנַגְנוּ הָאֹר הָרִאשׁוֹן,
 חָצַל בְּשִׁבְעַת [ס"א בְּשִׁלְשַׁת] יָמֵי בְּרִאשִׁית
 שֶׁנִּשְׂאוּ הָאֹר וְהַחֶסֶד הָרִאשׁוֹנִים יַחַד בֵּין
 בַּיּוֹם בֵּין צִלְלָה [ס"א זֶה בַּיּוֹם זֶה צִלְלָה]:
 יְשַׁמְשׁוּ שְׁאִירֵי לְעוֹלָם:

וְהָיָה לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים (שפי"ח טו). והילדים היו תלמידים (יופולנו סטאדיו פ"י ה"ט).
 ותלמידים הלומדים תורה דומים למאורות, כמו שאמרו ז"ל (ב"ב טו). פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה: ו' למועדים. ב' במסורת.
 וקיי לאותות ולמועדים, ואידך יקנה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים (זכריה ח ע"ג). בבראשית רבה (ו' 6) דורש לא נבראת לבנה
 אלא לקדש ראש חודש, וראש חודש נמי איקרי מועד (פסוקים טו). ואסור בהספד (מ"ק כח) ובתענית (פסחים ח):

מִזֹּ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי
 הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאֹר
 הַגָּדֹל לְמַמְשַׁלֵּת הַיּוֹם וְאֶת־
 הַמָּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשַׁלֵּת
 הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכְבִּים: י וַיִּתֵּן
 אֶתֶם אֱלֹהִים בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהֵאִיר עַל־הָאָרֶץ: יח וְלִמְשַׁל
 בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין
 הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים
 כִּי־טוֹב: יט וַיְהִי־עָרֵב וַיְהִי־
 בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: כ וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים יִשְׂרָצוּ הַפִּיִם שָׂרֵץ
 נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־
 הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם:

מִזֹּ וַעֲבַד יְיָ יַת־תְּרוֹן
 נְהוֹרָא רְבִרְבָּא, יַת־נְהוֹרָא
 רְבָא לְמִשְׁלַט בִּימְמָא, וַיַּת־
 נְהוֹרָא זְעִירָא לְמִשְׁלַט
 בְּלֵילְיָא, וַיַּת־כּוֹכְבָּא:
 יז וַיְהִיב יַתְהוֹן יְיָ בְּרִקְיעָא
 דְּשָׁמַיָא, לְאַנְהָרָא עַל
 אֲרֵעָא: יח וְלִמְשַׁלַּט בִּימְמָא
 וּבְלֵילְיָא, וְלֹאֲפָרְשָׂא בֵּין
 נְהוֹרָא וּבֵין חֹשׁוֹכָא, וַחֲזָא
 יְיָ אֲרֵי טוֹב: יט וַהֲוֵה
 רְמִשׁ וַהֲוֵה צִפְרָא, יוֹם
 רְבִיעִיא: כ פ כ וַאֲמַר
 יְיָ, יִרְחֹשׁוּן מִיָּא רְחִישׁ
 נֶפֶשׂא חַיָּתָא, וְעוֹפֵא דְּפִרְחָא
 עַל אֲרֵעָא, עַל אֲפִי
 רִקְיעָא דְּשָׁמַיָא: כא וַבְּרָא
 יְיָ יַת־תַּנִּינִיא רְבִרְבָּא,

בעל הטורים השלם

(יח) וְלֹאֲבַדִּיל. ב' במסורת. וְלֹאֲבַדִּיל בֵּין
 הָאֹר, וְלֹאֲבַדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל (ויקרא י
 ט). לומר דכשמבדילין בין קודש לחול צריך
 לברך גם כן על האור (פסחים טז): (כ) יְעוֹפֵף.
 ב' במסורת. הכא וְעוֹף יְעוֹפֵף, ואידך וּבִשְׁפִיטִים
 וְעוֹפֵף (שעש"ט ט). והוא שאמרו ז"ל (בבב"א טז)
 גבריא"ל בשמים: (כא) אֶת הַתַּנִּינִים. חסד
 יו"ד, רמז למה שאמרו רבותינו ז"ל (בב"א טז)
 שהרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא:

כא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים

רש"י

(מז) הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים וְגו'. שְׁוִים
 נְבָרְאוּ (פרקי דר"א פ"ו), וְנִתְמַעְטָה הַלְּצִנָּה
 עַל שְׁקִטְרָגָה וְאִמְרָה אִי חָפְשָׁר לְשְׁנֵי
 מְלָכִים שֵׁי־שִׁפְטָמְשׁוּ צְכָתֵר אַחַד (סולין ט):
 וְאֶת הַכּוֹכְבִּים. עַל יְדֵי שִׁמְעֵט חָת
 הַלְּצִנָּה, הַרְצָה לְצִדְקָהּ לְהַפִּיט דְּעָפָה (ב"ר

(ד) : (כ) נֶפֶשׁ חַיָּה. שְׂפִיחַ צֶפֶה חַיִּית:
 שָׂרֵץ. כָּל דְּבַר חַי שְׂאִינוּ גְּדוּפָה מִן הָאָרֶץ
 קְרוּי שָׂרֵץ, צְעוּף פְּגוֹן וְצוּצִים, צְשָׁקְלִים
 פְּגוֹן נְמָלִים וְחַפְזִים וְתוֹלְעִים, וְצְבָרִיּוֹת
 פְּגוֹן חַלְד וְעַכְצָר וְחַמְט וְכִיּוֹצָא צָהָם, וְכָל
 הַדְּגִים: (כא) הַתַּנִּינִים. דְּגִים גְּדוֹלִים